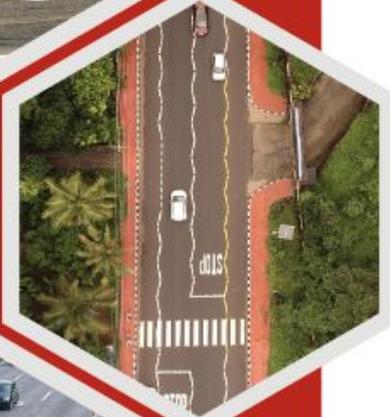

TOWARDS ZERO-FATALITY DISTRICTS

A Quick-Reference
Guide for District/City
Leadership to Assess
and Improve Road Safety

हे पान हेतुपुरस्सर रिकामे ठेवले गेले आहे.

The website URLs cited in this book were live and correct at the time of referencing and publishing the work.

Towards Zero Fatality Districts © 2024 by SaveLIFE Foundation is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International

To view a copy of this license, visit
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Published by
Centre for Advancement of Road Traffic Safety (CARTS)
by SaveLIFE Foundation in India for distribution, as authorized and instructed by SaveLIFE
Foundation

The website URLs cited in this book were live and correct at the time of referencing and publishing the work.

Towards Zero Fatality Districts © 2024 by SaveLIFE Foundation is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International

To view a copy of this license, visit
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Published by
Centre for Advancement of Road Traffic Safety (CARTS)
by SaveLIFE Foundation in India for distribution, as authorized and instructed by SaveLIFE
Foundation

प्रस्तावना

'रस्ते सुरक्षा' ही एक सार्वजनिक आरोग्याची महत्त्वाची समस्या आहे जिच्यामुळे भारतीय समाज आणि अर्थव्यवस्थेवर दरवर्षी मोठा भार पडतो. वर्ष 2022 मध्ये, भारतीय रस्त्यांवर 1.68 लाख लोक मारले गेले आणि सुमारे 3 पट अधिक लोक जखमी झाले.

रस्ता सुरक्षेसाठी शासन स्तरावरील धोरणात्मक पातळीवर सुधारणा सुरु असताना, 'समाजातील शेवटच्या स्तरापर्यंत त्याची कार्यक्षम अंमलबजावणी करणे' हीच भारताच्या रस्ते सुरक्षा क्षेत्रामध्ये सुधारणा घडवण्याची खरी गुरुकिल्ली आहे. रस्ते अभियांत्रिकी (road Engineering), वाहतूक अंमलबजावणी (traffic Enforcement), आपत्कालीन आघात काळजी (Emergency trauma care), रस्ता वापरकर्त्यांचे शिक्षण (Education of road users) या रस्ते सुरक्षेच्या 4-E वर सर्वसमावेशक उपाययोजना अंमलात आणण्याचे मुख्य अधिकार जिल्हा प्रशासनाकडे आहेत.

रस्त्यांवरील अपघातांच्या प्रमुख कारणांमागे प्रामुख्याने पुढील गोष्टींचा समावेश होतो:

- रस्त्यांची असुरक्षित रचना (डिझाइन) व सुरक्षेसंबंधीच्या अयोग्य पायाभूत सुविधा
- धोरणांच्या खराब अंमलबजावणी मुळे उद्भवणाऱ्या समस्या जसे कि वाहनांचा मर्यादेबाहेरचा वेग, त्यांची अयोग्य स्थिती, आणि चालकांचे धोकादायक वर्तन
- अपुऱ्या आपत्कालीन आघात काळजी सुविधा ज्या रस्ते अपघातातील जखमीसाठी धोकादायक ठरतात

सेव्हलाइफ फाउंडेशनने विकसित केलेली 'झिरो-फॅटॅलिटी डिस्ट्रिक्ट' ही संकल्पना रस्ते सुरक्षेसाठी एक शास्त्रीय पद्धत आहे. याद्वारे जिल्ह्यातील रस्ते अपघातातील मृत्यूंमध्ये लक्षणीय घट साध्य करण्यासाठी, रस्ते सुरक्षा संदर्भातील 4-Es च्या धरतीवर विशिष्ट कारवाई करून योग्य पावले उचलली जाऊ शकतात.

सेव्हलाइफ फाउंडेशनने भारत सरकारच्या रस्ते वाहतूक आणि महामार्ग मंत्रालयासोबतच्या भागीदारीतून "शून्य-मृत्यू जिल्ह्यांच्या दिशेने" या मार्गदर्शक पुस्तिकेची संकल्पना तयार केली आहे. विविध भौगोलिक क्षेत्रातील संबंधित तज्ज्ञ आणि अभ्यासक हि पुस्तिका तयार करण्याच्या कार्यात सहभागी होते. प्रशासकांना ACT करण्या मध्ये सक्षम करून "झिरो-फॅटॅलिटी डिस्ट्रिक्ट" कार्यक्रमाचा अवलंब करण्यासाठी जिल्ह्यांसाठी एक व्यावहारिक आणि धोरणात्मक साधन बनण्याचे उद्दिष्ट या मार्गदर्शक पुस्तिकेमागे आहे. ACT म्हणजे:

- जिल्ह्याच्या रस्ता सुरक्षा परिस्थितीचे मूल्यांकन आणि मूल्यमापन करणे
- सदर कृती अंमलात आणण्यासाठी भागधारक आणि संसाधनांना एकत्र आणणे
- अंमलबजावणीचा मागोवा घेणे आणि प्रगती मोजणे

या मार्गदर्शक पुस्तिकेच्या अद्ययावत आवृत्त्या वेळोवेळी प्रसिद्ध केल्या जातील. नवीनतम आवृत्ती प्राप्त करण्यासाठी, कृपया आम्हाला roadsafety@savelifefoundation.org वर ईमेल करा.

हि मार्गदर्शक पुस्तिका तुम्हाला तुमच्या जिल्ह्यात 'शून्य मृत्यू जिल्हा' कार्यक्रम राबविण्यासाठी पुढील साधने पुरवून सक्षम करते:

- जिल्हा रस्ता सुरक्षा लक्ष्यांची स्थापना आणि पुनरावलोकन
- रस्ता सुरक्षा आव्हाने ओळखणे, आणि
- हस्तक्षेप अंतिम करा आणि निरीक्षण करणे
- प्रभावाचे मूल्यांकन करणे

हे मार्गदर्शक पुस्तक कसे वापरावे?

जिल्हा आणि शहराचे प्रशासकीय नेतृत्व (जिल्हा दंडाधिकारी/जिल्हाधिकारी, पोलिस आयुक्त, एसएसपी/एसपी इतर) यांच्यासाठी 'शून्य-घातक जिल्हा' (झिरो-फर्टिलिटी डिस्ट्रिक्ट) कार्यक्रम तयार करून त्याची अंमलबजावणी करणे, सुरक्षा समिती (DRSC) बैठकांद्वारे धोरणात्मक निर्णय घेणे, संबंधित एजन्सीच्या प्रगतीचे प्रभावीपणे निरीक्षण करणे आणि केलेल्या कामाच्या परिणामाचे मूल्यांकन करणे हे या मार्गदर्शक पुस्तकाचे उद्देश आहेत.

मार्गदर्शक पुस्तिका चार विभागांमध्ये विभागली आहे-

□ भाग अ: जिल्हा नेतृत्वाने विचारावे असे आवश्यक प्रश्न

हा भाग अश्या प्रश्नांची यादी करतो ज्यांची उत्तरे जिल्ह्यातील सध्याची रस्ता सुरक्षा परिस्थिती प्रकट करतील आणि प्रशासकाला रस्ता सुरक्षा आव्हान सोडवण्यासाठी सर्व क्षेत्रांमध्ये कोणत्या गोष्टी पाहण्याची आवश्यकता आहे हे समजण्यास सुसज्ज करतील.

□ भाग ब: जिल्हा रस्ता सुरक्षा प्रोफाइलिंग आणि डेटा ट्रॅकिंग

हा भाग समस्याग्रस्त क्षेत्रे ओळखण्यासाठी, डिझाइन उपाय, कृती योजना अंमलात आणण्यासाठी आणि प्रगतीचा मागोवा घेण्यासाठी विविध भागधारकांद्वारे उचलली जाणारी पावले निर्दिष्ट करतो. पृष्ठ 15 वर, उपक्रमाचे व्यवस्थापन आणि देखरेख करण्यासाठी जिल्ह्यात क्षमता निर्माण करण्यासाठी प्रस्तावित संघ/सचिवालय रचना नमूद केली आहे.

□ भाग क: प्रभावाच्या मूल्यांकनाचे निकष

हा भाग 'शून्य-घातकता' उद्दिष्टाच्या दिशेने विविध उपक्रमांच्या प्रभावाचे मूल्यांकन करण्यासाठी फ्रेमवर्क प्रदान करतो.

□ भाग ड: रस्ता सुरक्षा मापदंड

हा विभाग रस्ता सुरक्षा उपायांच्या अंमलबजावणीसाठी विचारात घेण्यासारखे घटक सादर करतो.

हे मार्गदर्शक पुस्तक कृती करण्यासाठी हाताशी असलेले उपाय, संदर्भासाठी मुख्य माहिती आणि सहाय्यासाठी ग्राफिक चित्रे प्रदान करते.

या दस्तऐवजात नमूद केलेली तपशीलवार चेकलिस्ट आणि वर्णनात्मक सामग्रीसह सर्वसमावेशक संसाधने www.savelifefoundation.org/ZFD वर आणि या दस्तऐवजात समाविष्ट असलेल्या QR कोडद्वारे मिळविली जाऊ शकतात.

अनुक्रमणिका

प्रस्तावना	I
हे मार्गदर्शक पुस्तक कसे वापरावे?	II
भाग अ: जिल्हा नेतृत्वाने विचारावे असे आवश्यक प्रश्न	1
1. जिल्ह्यातील रस्ता सुरक्षा संकेतांसंबंधी	1
2. DRSC बैठका आयोजित करण्यासंबंधी	1
3. जिल्ह्यातील रस्ता सुरक्षा विषयक कार्यवाही करण्यासंबंधी	2
भाग ब: जिल्हा रस्ता सुरक्षा प्रोफाइल तयार करणे	4
1. जिल्हा रस्ता सुरक्षा भागधारकांची ओळख	4
2. जिल्हा रस्ता सुरक्षा समिती कार्यान्वित करणे	5
3. जिल्ह्यातील रस्त्यांचे जाळे मॅप करणे	5
4. जिल्ह्यासाठी मासिक अपघातांचे विश्लेषण करणे	6
A. उच्च प्राधान्य अधिकार क्षेत्रांची ओळख	6
B. जिल्ह्यातील अपघातांचे तात्पुरते वितरण	7
C. रहदारी डेटा	7
D. अपघातांसंबंधी विविध बाबींचे अवलोकन	8
5. अभियांत्रिकी हस्तक्षेपांचा मागोवा घेणे	9
6. जिल्ह्यातील अंमलबजावणीचे मूल्यांकन	10
7. आपत्कालीन आघात काळजी प्रणाली मजबूत करणे	10
A. जिल्ह्यातील रुग्णवाहिकांची सद्यस्थिती जाणणे	11
B. जिल्ह्यातील रुग्णालयांची सद्यस्थिती जाणणे	12
8. रस्ता सुरक्षेसाठी समुदायाशी संलग्नता	13
9. 4-E च्या दृष्टीकोनात धोरणात्मक निर्णय संलग्न करणे	13
10. जिल्हा रस्ता सुरक्षा कृती आराखडा अंतिम करणे	14
11. रस्ता सुरक्षा हस्तक्षेपांसाठी निधीचे वाटप	14
12. जिल्हाधिकारी कार्यालयातील जिल्हा रस्ता सुरक्षा सचिवालय	15
भाग क: प्रभावांचे देखरेख करणारे द्विस्तरीय निकष	16
1. रस्त्यावरील वाहतूक अपघातांमध्ये घट	16
2. रस्ते अपघातातील मृत्यूमध्ये घट	16
भाग ड: रस्ता सुरक्षा मापदंड	17
1. वारंवार आढळणाऱ्या अभियांत्रिकी समस्यांची यादी	17
2. अभियांत्रिकी रिटर्न फॉर्म	18
3. वारंवार आढळणाऱ्या अंमलबजावणीसंबंधी समस्यांची यादी	19
4. अंमलबजावणी रिटर्न फॉर्म	19
5. आपत्कालीन आघात काळजी प्रणालीचे मूल्यांकन	20

हे पान हेतुपुरस्सर रिकामे ठेवले गेले आहे.

भाग अ: जिल्हा प्रशासक/पोलीस प्रमुख यांनी विचारावे असे आवश्यक प्रश्न

1. जिल्ह्यातील रस्ता सुरक्षा संकेतकांवर अपघात संबंधी डेटा (विभाग: जिल्हा पोलीस)

- 1.1. गेल्या तीन वर्षात किती रस्ते अपघात झाले?
- 1.2. गेल्या तीन वर्षात रस्ते अपघातात किती मृत्यू झाले?
- 1.3. कोणत्याही दिवसाच्या काही विशिष्ट वेळी अपघातांची वारंवारता जास्त आहे असे निदर्शनास आले आहे का ?
- 1.4. जिल्ह्यातील सर्व रस्ते अपघातात 50% जास्त मृत्यू होणारे काही विशिष्ट पोलीस स्टेशनची कार्यक्षेत्रे आहेत का ?
- 1.5. गेल्या तीन वर्षात रस्त्यावरील जीवघेण्या अपघातांची मुख्य 5 कारणे कोणती आहेत ?
- 1.6. गेल्या तीन वर्षात अपघातात बाधित झालेल्या कुठला विशिष्ट वर्ग आहे ?
- 1.7. गेल्या तीन वर्षात अपघातात सहभागी असलेल्या वापरकर्ते/वाहनांमध्ये कुठला विशिष्ट वर्ग आहे ?

ठिकाणासंबंधी डेटा (विभाग: रस्ते मालकी संस्था - PWD, NHAI, नगरपालिका, एक्सप्रेसवे प्राधिकरण इ.)

- 1.8. जिल्ह्यातील किती ठिकाणे अपघात प्रवण आहेत?
- 1.9. जिल्ह्यातील द्रुतगती मार्ग, राष्ट्रीय महामार्ग, राज्य महामार्ग, एमडीआर आणि ओडीआर अशा विविध रस्त्यांच्या श्रेणींची लांबी किती आहे?
- 1.10. गेल्या तीन वर्षात प्रत्येक रस्त्याच्या श्रेणीतील रस्ते अपघात आणि अपघातातील मृत्यू यांच्यातील संबंध कसा आहे ?

2. जिल्हा रस्ता सुरक्षा समिती (DRSC) बैठका आयोजित करण्यासंबंधी (विभाग: जिल्हाधिकारी कार्यालय)

- 2.1. जिल्ह्यात DRSC ची स्थापना झाली आहे का?
- 2.2. DRSC चे सदस्य कोण आहेत?
- 2.3. DRSC ची शेवटची बैठक कधी झाली होती?
- 2.4. मागील बैठकीत घेतलेल्या निर्णयांवर कृती/अनुपालन अहवाल ?
- 2.5. जिल्हा/राज्यात रस्ता सुरक्षेसाठी निधी उपलब्ध आहे का?

या मार्गदर्शक पुस्तिकेत रस्ता सुरक्षा उपायांची प्रभावी अंमलबजावणी करण्यासाठी आणि त्याद्वारे जिल्हा प्रशासक सक्षम करण्यासाठी आवश्यक असलेल्या प्रश्नांची प्रक्रिया आणि स्वरूप आहे.

मोटार वाहन कायदा, 1988 चे कलम 215(3) प्रत्येक राज्याला जिल्हा रस्ता सुरक्षा समिती (DRSC) स्थापन करणे अनिवार्य करते. पुढे, सुप्रीम कोर्ट कमिटी ऑन रोड सेफ्टी (SCCoRS) DRSC ची अनिवार्य रचना देते आणि तिच्या मासिक बैठका अनिवार्य करते.

3. जिल्हयातील रस्ता सुरक्षा विषयक कार्यवाही

A. अभियांत्रिकी (विभाग: PWD/ NHAI/ NHIDCL/ BRO/ एक्सप्रेसवे प्राधिकरण/ नगरपालिका/ इतर रस्त्यांच्या मालकीच्या एजन्सी)

- 3.1. जिल्हयातील सर्व प्रमुख रस्त्यांचे यापूर्वी 'रोड सेफ्टी ऑडिट' करण्यात आले आहे का ?
- 3.2. रस्त्याची मालकी असलेली एजन्सी त्यांच्या अधिकारक्षेत्रातील रस्त्यांची तपासणी करते का? या तपासणीची वारंवारता किती आहे ?
- 3.3. या तपासणीच्या नवीनतम अहवालाचे निष्कर्ष काय आहेत? या निष्कर्षावर काय कारवाई केली ?
- 3.4. रस्त्याच्या मालकीच्या एजन्सीद्वारे आयोजित केलेल्या तृतीय-पक्ष ऑडिटच्या आधारावर, आजपर्यंत अस्तित्वात असलेले प्रमुख अभियांत्रिकी दोष/समस्या काय आहेत ?
- 3.5. गेल्या तीन वर्षांत ओळखल्या गेलेल्या रस्ते अभियांत्रिकी समस्यांपैकी किती दुसमस्यांसंबंधी कार्यवाही करण्यात आली आहे ?

B. अंमलबजावणी (विभाग: आरटीओ/ वाहतूक पोलिस/ महामार्ग पोलिस/ इतर अंमलबजावणी संस्था)

- 3.6. गेल्या तीन वर्षांत जारी केलेल्या एकूण चलनाची संख्या गुन्ह्यानुसार किती आहे?
- 3.7. जारी केलेल्या एकूण चलनांपैकी नेमलेल्या ब्लॅक स्पॉट्सवर जारी केलेल्या चलनांची गुन्ह्यानुसार टक्केवारी किती आहे?
- 3.8. जारी केलेल्या एकूण चलनांपैकी इलेक्ट्रॉनिक-अंमलबजावणीद्वारे जारी केलेल्या चलनाची टक्केवारी किती आहे?
- 3.9. तपासणी आणि अंमलबजावणीसाठी एका दिवसात आणि आठवड्यात किती वेळा चेकपॉइंट (नाके) स्थापित केले जातात?
- 3.10. जिल्हयातील अंमलबजावणी उपक्रम 'सक्रिय आणि दृश्यमान' आहेत का?

रोड सेफ्टी ऑडिट म्हणजे रस्ता डिझाइन, लेआउट आणि ट्रॅफिक कंट्रोल घटकांशी संबंधित संभाव्य सुरक्षितता समस्या आणि जोखीम ओळखण्यासाठी आणि त्याचे मूल्यांकन करण्यासाठी स्वतंत्र तज्ज्ञांकडून रस्त्याची औपचारिक तपासणी केली जाते ज्यामुळे अपघात होऊ शकतो.

पुढीलपैकी प्रत्येक गुन्ह्यांसाठी, चलान डेटा शोधून / मागून घेतला पाहिजे -

- अतिवेग
- हेल्मेटचा वापर न करणे
- सीटबेल्टचा वापर न करणे
- दारू पिऊन गाडी चालवणे
- चुकीच्या बाजूने वाहन चालवणे
- धोकादायक ड्रायव्हिंग
- सिग्नल चे उल्लंघन

सक्रिय आणि दृश्यमान अंमलबजावणी दिवसाच्या विशिष्ट वेळी, नाके/चौक्यांची आणि वाहतूक कर्मचाऱ्यांची इष्टतम स्थिती करून रस्ता वापरकर्त्यांमध्ये एक प्रभावी प्रतिबंध निर्माण करत आहे.

D. आपत्कालीन काळजी (विभाग: सिव्हिल सर्जन/ सीएमओ/ 108 रुग्णवाहिका/ इतर संबंधित विभाग)

- 3.11 जिल्ह्यात काही नियुक्त ट्रॉमा केअर सेन्टर आहेत का ?
- 3.12 प्रत्येक प्राप्त वैद्यकीय सुविधेमध्ये,
 - वैद्यकीय कर्मचाऱ्यांची मंजूर पदे व सध्याची संख्या किती आहे ?
 - पायाभूत सुविधांची स्थिती कशी आहे
 - उपकरणांचे प्रमाण आणि स्थिती कशी आहे?
- 3.13 जिल्ह्यात किती अॅडव्हान्स लाइफ सपोर्ट (ALS)/बेसिक लाइफ सपोर्ट (BLS) आणि पेशंट ट्रान्सपोर्ट (PT) रुग्णवाहिका कार्यरत आहेत?
- 3.14 रुग्णवाहिकांमध्ये हजर असणाऱ्या इमर्जन्सी मेडिकल टेक्निशियन्स (EMTs) साठी पात्रता आणि प्रमाणन निकष काय आहेत?

ट्रॉमा सेंटर पदनामासाठी तपशीलवार निकष भाग-डी(५) मध्ये आहेत, ट्रॉमा सेंटर आणि रुग्णवाहिका आवश्यकतांची यादी savelifefoundation.org/ZFD वर अथवा खालील QR कोडवर मिळू शकतात.

प्राप्त वैद्यकीय सुविधा म्हणजे अशा रुग्णालय किंवा आरोग्य केंद्राचा संदर्भ आहे जिथे रस्ता अपघातग्रस्तांना प्राथमिक उपचारांसाठी नेले जाते तसेच अशा सुविधा जेथे पीडितांना प्रगत उपचारांसाठी संदर्भित केले जाते.

E. समुदाय सहभाग आणि जागरूकता (विभाग: वाहतूक पोलीस/एनजीओ/शिक्षण विभाग)

- 3.15 रस्ता सुरक्षा शिक्षण आणि जनजागृतीसाठी गेल्या तीन वर्षांत जिल्ह्यात किती आयईसी मोहिमा आयोजित करण्यात आल्या आहेत?
- 3.16 प्रत्येक मोहिमेची थीम/विषय आणि उद्दिष्ट काय होते?
- 3.17 प्रत्येक मोहिमेमध्ये सहभागी लोकांची संख्या किती होती ?

F. कायद्याची अंमलबजावणी (विभाग: आरटीओ, जिल्हा पोलीस)

- 3.18 गुड समॅरिटन कायदा (MVA, 1988 चे कलम 134A) जिल्ह्यात लागू झाला आहे की नाही?
- 3.19 सदर कायद्यांतर्गत समस्यांचे निवारण करण्यासाठी जिल्हा स्तरावर तक्रार निवारण प्राधिकरण नेमण्यात आले आहे का?
- 3.20 जिल्ह्यात बस-बाँडी कोडच्या पूर्ततेची तपासणी केली जाते की नाही?
- 3.21 जिल्ह्यात रॉड व इतर भार वाहून नेणाऱ्या ट्रक व वाहनांवर बंदी लागू आहे की नाही?
- 3.22 'हिट अँड रन मोटार अपघातातील बळींना भरपाई योजना, 2022' जिल्ह्यात राबविण्यात येत आहे का?
- 3.23 वाहनांच्या फिटनेसची तपासणी होते की नाही? या तपासणीची वारंवारता किती आहे?

भाग B: जिल्हा रस्ता सुरक्षा प्रोफाइलिंग आणि डेटा ट्रॅकिंग

अत्यावश्यक प्रश्नांच्या सूचीने तुम्हाला ज्याकडे लक्ष देणे आवश्यक आहे अश्या विविध पैलूंबद्दल समग्र समज प्राप्त करण्यास मदत केली आहे. जिल्ह्यासाठी सर्वसमावेशक रस्ता सुरक्षा प्रोफाइल तयार करण्यासाठी, विविध एजन्सींद्वारे प्राप्त होणाऱ्या डेटाचे संरचित विश्लेषण करणे आवश्यक आहे.

खालील पायऱ्या तुम्हाला 'शून्य-घातक जिल्हा' कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करण्यासाठी संबंधित एजन्सी व डेटा निर्देशक ओळखण्यासाठी आणि जिल्ह्यातील रस्ता सुरक्षा परिस्थितीचे स्पष्ट विहंगावलोकन विकसित करण्यासाठी आवश्यक साधनांसह सुसज्ज करण्याचा प्रयत्न करतात.

हा विभाग तुम्हाला वेळोवेळी अपडेट्स मिळवण्यास, माहितीपूर्ण निर्णय घेण्यास, धोरणात्मक उपाययोजनांच्या अंमलबजावणीला प्राधान्य देण्यास आणि शेवटी जिल्ह्यात 'शून्य-घातकता' सुनिश्चित करण्यास सक्षम करेल.

कृपया तुमच्या कार्यालयाला या विभागात दर्शविल्याप्रमाणे प्रत्येक महिन्याला, विशेषतः प्रत्येक DRSC बैठकीपूर्वी संबंधित एजन्सीशी समन्वय साधण्यास सांगा, जेणेकरून प्रत्येक वेळी बैठक फलदायी होईल.

पायरी 1. जिल्हा रस्ता सुरक्षा भागधारकांची ओळख

रस्ता सुरक्षेच्या मुद्द्याचे परीक्षण करण्यासाठी एक प्रभावी जिल्हास्तरीय मंच स्थापन करणे ही पहिली पायरी आहे. जिल्हा स्तरावरील उपक्रमांच्या यशाची खात्री करण्यासाठी, रस्ते सुरक्षा विषयक सर्वोच्च न्यायालयाच्या समितीने (SCCoRS) प्रत्येक जिल्ह्यात DRSC बैठका आयोजित करण्यासाठी अनेक निर्देश जारी केले आहेत.

पोलीस, वाहतूक, अभियांत्रिकी, दळणवळण, सार्वजनिक आरोग्य, स्थानिक सरकार आणि नागरी समाज यांसह इतर विविध एजन्सींमधील सहकार्य सुनिश्चित करण्यासाठी DRSC ची रचना केली जाते. जिल्ह्यातील पुरेशा रस्ता सुरक्षा उपायांना चालना देण्यासाठी हा सर्वसमावेशक दृष्टिकोन गरजेचा आहे.

जिल्हाधिकारी/दंडाधिकारी - अध्यक्ष	
पोलीस अधीक्षक	मुख्य वैद्यकीय अधिकारी
ARTO किंवा वरील	NHAI/MORTH चे प्रतिनिधी
नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे कार्यकारी अधिकारी	किमान एक NGO/सिव्हिल सोसायटी सदस्य
अधीक्षक अभियंता/ कार्यकारी अभियंता (PWD) - सदस्य सचिव	

SCCoRS द्वारे निर्धारित DRSC ची रचना

मासिक आधारावर कार्यक्षम डेटा अपडेट आणि व्यवस्थापन सुनिश्चित करण्यासाठी तुम्ही तुमच्या कार्यालयाला जिल्ह्याच्या वेबसाइटवर डेटा रिपोर्टिंग किंवा अंतर्गत ड्राइव्ह तयार करण्यास सांगू शकता. SCCoRS आदेश देते की जिल्हा पोर्टलवर रस्ता अपघात माहिती सार्वजनिक डोमेनमध्ये मासिक प्रकाशित केला जावा.

राज्यांसाठी असलेले SCCoRS दिशानिर्देश savelifefoundation.org/ZFD वर किंवा या QR कोडवर मिळू शकतात.

SCCoRS द्वारे विहित केलेली DRSC रचना किमान अनिवार्य असली तरी, ज्यांच्याबद्दल तुम्हाला जिल्ह्यातील काम पुढे नेण्यास मदत होईल असा विश्वास वाटतो अश्या विद्यापीठे, वैद्यकीय महाविद्यालये, अभियांत्रिकी तज्ञ यासारख्या भागधारकांना तुम्ही आमंत्रित करू शकता.

पायरी 2. जिल्हा रस्ता सुरक्षा समिती कार्यान्वित करणे

रस्ता सुरक्षा उपायांच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी DRSC हा एक महत्वाचा मंच आहे. याद्वारे DRSC पुढील पावले उचलू शकते:

- या मार्गदर्शक पुस्तकात निर्दिष्ट केलेल्या विविध डेटा निर्देशकांच्या मासिक पुनरावलोकनासह समस्याग्रस्त क्षेत्रे ओळखणे
- ओळखलेल्या समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी निर्णय घेणे आणि उपाय निर्देशित करणे
- रस्ता सुरक्षा हस्तक्षेपांच्या अंमलबजावणीचे निरीक्षण करणे,
- जिल्हा वेबसाइटवर आणि MoRTH DRSC पोर्टलवर सार्वजनिक डोमेनमध्ये रस्ता अपघात डेटा प्रकाशित करणे

जिल्ह्यात होणाऱ्या रस्ते अपघातांचे विविध पैलू जसे कि वाहनांची स्थिती, अपघाताची कारणे, घटनास्थळाच्या तपासणीचे निष्कर्ष, गुन्हेगारांचे तपशील आणि पीडितांची स्थिती इत्यादी माहिती DRSC ने राज्य रस्ता सुरक्षा परिषदेला कळवणे बंधनकारक आहे

पायरी 3. जिल्ह्यातील रस्त्यांचे जाळे मॅप करणे

अधिकारक्षेत्रातील समस्या आणि सुरक्षितता उपायांच्या अंमलबजावणीमध्ये अवास्तव विलंब टाळण्यासाठी, विद्यमान रस्ते आणि प्रत्येकासाठी जबाबदार एजन्सी यांचा मागोवा घेणे आवश्यक आहे. संबंधित एजन्सी संबंधित रस्त्यांचे डिझाइन, बांधकाम, ऑपरेशन आणि देखभाल यासाठी जबाबदार आहेत.

रस्त्याचा प्रकार	कस्टोडियन एजन्सी
द्रुतगती मार्ग किंवा राष्ट्रीय महामार्ग (NH)	NHAI/ NHIDCL/ MoRTH/ राज्य एजन्सी
राज्य महामार्ग (SH)/ राज्य द्रुतगती मार्ग (SEW)	PWD/राज्य द्रुतगती मार्ग प्राधिकरण
शहरी रस्ते आणि प्रमुख जिल्हा रस्ते (MDR)	PWD/ नगरपालिका
इतर जिल्हा रस्ते (ODR)	पीडब्ल्यूडी
गावचे रस्ते (VR)	पीडब्ल्यूडी
टेकडी/सीमा रस्ते	BRO

जिल्ह्यातील रस्ते मालकी संस्थांची सूचक यादी

पायरी 4. जिल्ह्यासाठी मासिक अपघाताचे माहितीचे विश्लेषण करणे

रस्ता अपघात डेटाचे विश्लेषण तुम्हाला गंभीर ठिकाणे, गंभीर जोखीम घटक आणि गंभीर वेळ-कालावधी यावर आधारित हस्तक्षेपांना प्राधान्य देण्यास सक्षम करेल.

तपशीलवार रोड-मॅपिंग स्वरूप savelifefoundation.org/ZFD वर किंवा या QR कोडवर शोधा.

तपशीलवार डेटा संकलन स्वरूप savelifefoundation.org/ZFD वर किंवा या QR कोडवर आढळू शोधा.

मुख्य मासिक रोड अपघात माहितीचे पॉइंट्स (पोलीस स्टेशननुसार)

भू-स्थानासह (Location) सर्व रस्ते अपघाताचे तपशील
भू-स्थानासह (Location) सर्व रस्ता अपघातातील मृत्यूचे तपशील
एकूण रस्ते अपघातातील मृत्यूपैकी 50% मृत्यू ज्या पोलीस ठाण्यांच्या हद्दीत होतात अश्या ठाण्यांची यादी (खालील विभाग A पहा)
अपघाताचे तात्पुरते वितरण (खालील विभाग B पहा)
रहदारी संबंधी माहिती

जिल्हा पोलिसांना प्रत्येक पोलीस ठाण्याच्या कार्यक्षेत्रासाठी मासिक आधारावर उपरोक्त डेटा सादर करण्यास सांगितले जाऊ शकते.

A. उच्च प्राधान्य अधिकारक्षेत्रांची ओळख

भौगोलिक-स्थानांसह मासिक पोलिस-स्टेशन-निहाय डेटा तुम्हाला अधिकार क्षेत्रे निर्धारित करण्यात मदत करेल ज्यामध्ये एकूण मृत्यूंपैकी 50% किंवा त्याहून अधिक मृत्यू होतात आणि म्हणूनच, प्राधान्यावर लक्ष केंद्रित करणे आवश्यक आहे. पुढे, डेटा क्रॅश-प्रवण ठिकाणे ओळखेल आणि भविष्यातील संभाव्य हॉटस्पॉट असलेल्या स्थानांचे प्राधान्यक्रम सक्षम करेल.

अपघात-प्रवण स्थानांचा वापर करून उपचारांना प्राधान्य कसे द्यावे IRC 131-2022?

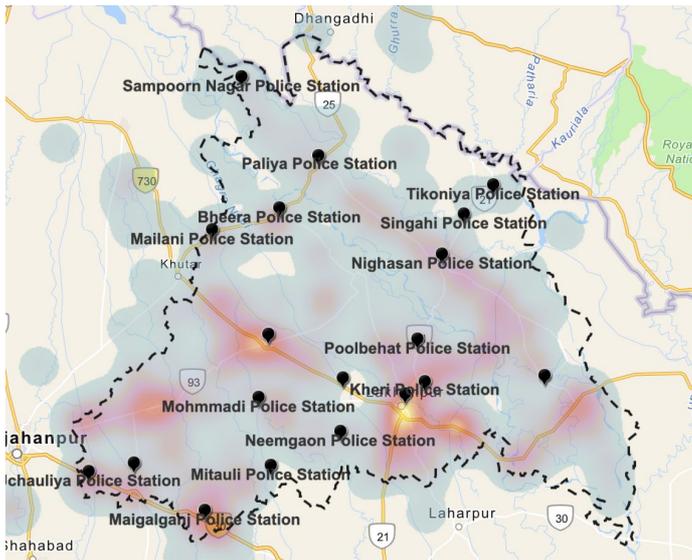
अपघात-प्रवण ठिकाणे निर्धारित करण्यासाठी IRC तीव्रता निर्देशांक निर्दिष्ट करते. एखाद्या स्थानासाठी तीव्रता निर्देशांक जितका जास्त असेल तितके त्या ठिकाणी सुरक्षा उपायांची अंमलबजावणी करण्यासाठी प्राधान्य दिले पाहिजे.

तीव्रता निर्देशांक = (घातक अपघातांची संख्या* 10)+(गंभीर इजा अपघातांची संख्या* 5)+(किरकोळ दुखापतींची संख्या* 2)+(नुकसानांची संख्या* फक्त क्रॅश* 1)

[* गेल्या 3 वर्षांची एकत्रित संख्या.]

अपघात-प्रवण ठिकाणांची ओळख हीट मॅपद्वारे केली जाते जे इतर ठिकाणांच्या तुलनेत अपघाताचे प्रमाण जास्त असलेली ठिकाणे ओळखण्यास मदत करते.

जिल्हाच्या उष्णता-नकाशाचे चित्रण

स्रोत: सेव्हलाइफ फाउंडेशन

ब्लॅकस्पॉट्स ओळखणे आणि त्यावर उपचार करणे यासंबंधी IRC मार्गदर्शक तत्त्वे savelifefoundation.org/ZFD वर किंवा QR कोडवर शोधा.

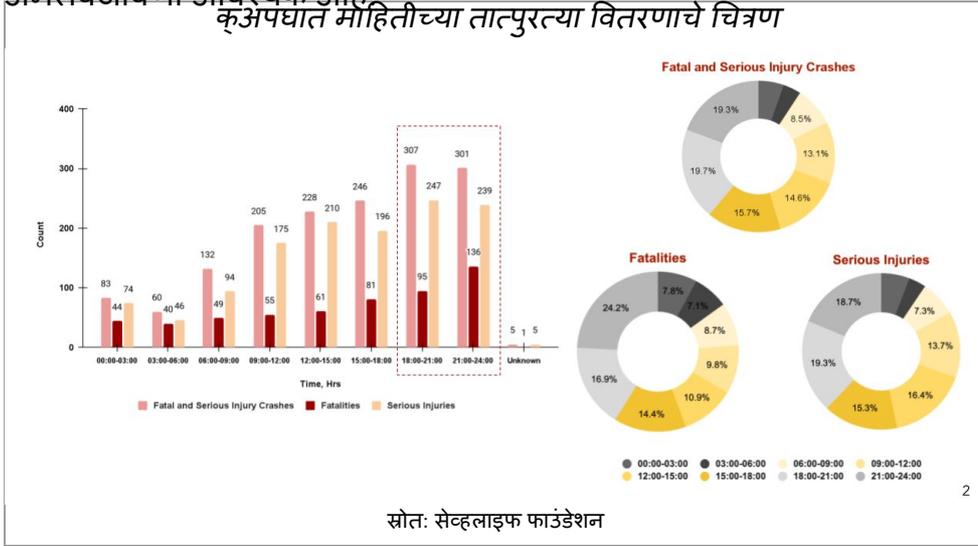

उच्च तीव्रतेच्या ठिकाणांचा डेटा eDAR/iRAD वरून पुनर्प्राप्त केला जाऊ शकतो.

ट्रॅफिक पोलिस अधिकाऱ्यांना क्रॅश प्रवण ठिकाणे किंवा हॉटस्पॉट ओळखण्यासाठी 'हीट-मॅपिंग' साधने वापरण्यास सांगितले जाऊ शकते.

B. अपघाताचे माहितीचे तात्पुरते वितरण

अपघात आणि मृत्यूचे तात्पुरते मूल्यांकन तुम्हाला वर्तमान स्थिती आणि कालांतराने अपघात घटनांच्या वितरणामध्ये बदल निर्धारित करण्यास सक्षम करते. हे महत्त्वपूर्ण कालावधी देखील ओळखते ज्या दरम्यान वर्धित अंमलबजावणी आवश्यक आहे.

तात्पुरता वितरण डेटा eDAR/iRAD वरून पुनर्प्राप्त केला जाऊ शकतो. हा डेटा तुम्हाला अंमलबजावणी कार्यक्षम करण्यात मदत करेल.

3-तासांच्या कालावधीत दैनिक अपघात माहितीच्या (अपघात, मृत्यू आणि गंभीर जखमांची संख्या) तपासण्याची शिफारस केली जाते. उदाहरणार्थ, 12AM ते 3AM, 3AM ते 6AM आणि असेच रात्री 9PM ते 12AM पर्यंत.

C. रहदारीसंबंधी डेटा (ट्रॅफिक व्हॉल्यूम)

विशिष्ट कालावधीत एखाद्या विशिष्ट विभागात किंवा विशिष्ट रस्त्यावर फिरणाऱ्या वाहनांची संख्या म्हणजे ट्रॅफिक व्हॉल्यूम होय. विशिष्ट रस्त्यावरील रहदारीच्या भारातील बदलाची खात्री करण्यासाठी दररोज, मासिक आणि वार्षिक आधारावर त्याची गणना केली जाऊ शकते.

रहदारीसंबंधी डेटा

रस्त्याच्या कॉरिडॉरसाठी ट्रॅफिक व्हॉल्यूमचे मोजमाप संबंधित अपघातयाचे माहितीसह फायदेशीर आहे कारण ते अपघात आणि मृत्यूच्या आकडेवारीतील कोणत्याही बदलाचे योग्य चित्रण दर्शविते.

उदाहरणार्थ, रस्ता अभियांत्रिकी, वाहतूक अंमलबजावणी, आपत्कालीन वैद्यकीय सेवा आणि समुदाय सहभाग यामधील हस्तक्षेपामुळे मृत्यूचे प्रमाण निश्चितपणे कमी होईल, काही वेळा या रस्त्यावरील रहदारी कमी झाल्यामुळे देखील ही घट होऊ शकते. म्हणून, ट्रॅफिक-व्हॉल्यूम-समायोजित अपघात आणि मृत्यू डेटाचे विश्लेषण पूर्ण चित्र प्रदान करेल.

टोल नसलेल्या रस्त्यांवर रहदारीचे प्रमाण कसे कॅचर करायचे याचे तपशील savelifefoundation.org/ZFD वर किंवा या QR कोडवर पहा.

टोल भरलेल्या रस्त्यांवरील रहदारीचे प्रमाण टोल-वसुली एजन्सीकडून मिळू शकते.

D. क्रॅश डायनॅमिक्सची परीक्षा

अभियांत्रिकी, अंमलबजावणी आणि प्रतिबद्धता तसेच बचाव परिस्थितीचे नियोजन करण्यासाठी इष्टतम हस्तक्षेप सुनिश्चित करण्यासाठी, कमीतकमी अपघातासाठी क्रॅश डायनॅमिक्स निर्धारित करणे आवश्यक आहे. अपघाताच्या वैज्ञानिक तपासणीद्वारे हे साध्य केले जाते आणि आपल्याला प्रतिसादात्मक नियोजन करण्यास अनुमती देते.

i

वैज्ञानिक अपघात तपासणी कशी करावी याबद्दल तपशीलवार मार्गदर्शक
savelifoundation.org/ ZFD
वर किंवा या QR कोडवर पहा.

अपघात मध्ये योगदान देणारे घटक हे अपघाताला कारणीभूत ठरणारे घटक आहेत आणि त्यांचे तीन गटांमध्ये वर्गीकरण केले जाऊ शकते - मानवी, पायाभूत सुविधा आणि वाहन. तथापि, पीडिताच्या दुखापतीचे कारण अपघाताच्या कारणापेक्षा वेगळे असू शकते आणि दुखापतीस कारणीभूत घटकांना 'इजा योगदान देणारे घटक' असे संबोधले जाते.

हॅडन मॅट्रिक्स अपघातांना योगदान देणारे घटक ठरवून घटनांचे विश्लेषण करण्यासाठी फ्रेमवर्क म्हणून काम करते.

अपघात आणि दुखापतींना कारणीभूत घटकांचे हॅडन मॅट्रिक्स

फेज	घटक		
	मानव	वाहन	पायाभूत सुविधा
प्री-अपघात (अपघात प्रतिबंध)	माहितीची कमतरता; निष्काळजीपणा; संवेदनाक्षम कमजोरी; अपुरी अंमलबजावणी	रस्ता योग्य नाही; अपुरी उपकरणे; अयोग्य हाताळणी	चुकीचे डिझाइन आणि लेआउट; पादचाऱ्यांच्या अपुऱ्या सुविधा
अपघात (इजा प्रतिबंध)	संरक्षणात्मक उपकरणांचा वापर न करणे	अपघात संरक्षण डिझाइन; सदोष उपकरणे	अपघात संरक्षण पायाभूत सुविधा
अपघात नंतर (जीवन निर्वाह)	प्रथमोपचार उपलब्ध होण्यास विलंब	काढण्यात अडचण	अपुऱ्या बचाव सुविधा

स्रोत: सेव्हलाइफ फाउंडेशन

अपघात मध्ये योगदान देणारे घटक, क्रॅश कॉन्फिगरेशन्स, इंज्युरी कॉन्ट्रिब्युटिंग फॅक्टर्स आणि क्रॅश कॉन्फिगरेशन्सचे तपशील
savelifoundation.org/ ZFD
वर किंवा या QR कोडवर मिळू शकतात.

क्रॅश कॉन्फिगरेशन रस्त्याच्या रहदारीच्या विशिष्ट वैशिष्ट्यांचा संदर्भ देत ज्यामध्ये अपघात स्थिती आणि प्रभावाचा बिंदू, हालचालीची दिशा यासांसारख्या घटकांचा तपशिलासह समावेश असतो. सर्वसाधारणपणे, कॉन्फिगरेशन खालीलप्रमाणे आहेत:

- रोलओव्हर
- हेड-ऑन टक्कर
- साइड-इफेक्ट टक्कर
- ऑब्जेक्ट प्रभाव
- पादचारी अपघात
- मागील बाजूची टक्कर
- इतर
- साइडस्वाइप
- अज्ञात

मागील तीन वर्षातील सर्व अपघातांसाठी जिल्हा पोलिसांकडून खालील माहिती मागविला जाऊ शकतो:

- वारंवार होणारे सर्वाधिक अपघात प्रकार
- अपघातास कारणीभूत मुख्य ५ घटक
- इजेस कारणीभूत मुख्य ५ घटक
- मुख्य 3 अपघातग्रस्त व्यक्ती अथवा अपघातग्रस्त वाहन प्रकार
- ३ मुख्य आक्षेपार्ह वाहन प्रकार

ही माहिती पुढील संधींसाठी वापरली जाऊ शकते:

- कायमस्वरूपी अभियांत्रिकी सुधारणा
- शालेय परिसर आणि छेदनबिंदूंचे रणनीतिक पुनर्रचना
- दक्षता आणि वाहतूक अनुपालन
- सक्रिय आणि दृश्यमान गस्त
- आपत्कालीन प्रतिसादाची क्षमता आणि संसाधन सुधारणा
- लक्षित जनजागृती मोहिमा

जुन्या मुंबई-पुणे महामार्गावरील कार्ला फाटा चौकात रीडिझाइनच्या आधी आणि नंतरचे फोटो

स्रोत: सेव्हलाइफ फाउंडेशन

पायरी 5. अभियांत्रिकी हस्तक्षेपांचा मागोवा घेणे

जिल्ह्यातील रस्ते अपघातांना कारणीभूत ठरणार्या पायाभूत सुविधांची कमतरता आणि डिझाइनमधील त्रुटी दूर करण्यासाठी रस्ता सुरक्षेचा अभियांत्रिकी पैलू महत्त्वपूर्ण आहे. यामध्ये रस्त्यांचे लेआउट, चिन्हे सुधारणे आणि सुरक्षित रहदारीचे वातावरण तयार करण्यासाठी वेग कमी करणे यांसारख्या उपाययोजनांची अंमलबजावणी करणे समाविष्ट आहे.

वर्धित अभियांत्रिकी मानके सुरक्षित वाहतूक प्रवाह सुनिश्चित करतात आणि संभाव्य धोके संबोधित करतात. यामध्ये टक्कर धोके कमी करणे, वाहनाचा वेग नियंत्रित करणे आणि रस्ता वापरकर्त्यांसाठी स्पष्ट मार्गदर्शन प्रदान करणे समाविष्ट आहे. जिल्ह्यात केवळ सुरक्षितच नाही तर अधिक कार्यक्षम अशी वाहतूक व्यवस्था स्थापन करण्याचे उद्दिष्ट आहे.

या मार्गदर्शक पुस्तिकेच्या भाग-डी(१) मध्ये वारंवार पाहिलेल्या अभियांत्रिकी समस्या सूचीबद्ध केल्या आहेत. तपशीलवार अभियांत्रिकी ऑडिट स्वरूप savelifefoundation.org/ZFD वर किंवा या QR कोडवर कोडवर पहा.

मागोवा घेण्याचे अभियांत्रिकी डेटा पॉइंट्स	संबंधित एजन्सी
केलेल्या अभियांत्रिकी ऑडिटचा तपशील	PWD आणि/किंवा NHAI
वारंवार पाहिलेल्या अभियांत्रिकी समस्यांवर कारवाई	PWD आणि/किंवा NHAI आणि/किंवा विकास प्राधिकरण
वर ओळखल्या गेलेल्या प्रत्येक समस्यांवर केलेल्या कारवाईचे तपशील	पोलीस आणि/किंवा वाहतूक आणि/किंवा रस्ता मालकीची एजन्सी

पायरी 6. जिल्ह्यातील अंमलबजावणीचे मूल्यांकन

वाहतूक नियमांचे पालन सुनिश्चित करण्यासाठी आणि वेगाने वाहन चालवणे, मद्यपान करून वाहन चालवणे, हेल्मेट आणि सीट बेल्टचा वापर न करणे यासारख्या धोकादायक वर्तनास प्रतिबंध करण्यासाठी अंमलबजावणी करणे आवश्यक आहे.

एक मजबूत अंमलबजावणी यंत्रणा प्रतिबंधात्मक उपाय म्हणून काम करते, अनुपालनाची संस्कृती वाढवते आणि जिल्ह्यातील रस्ते अपघातांची शक्यता कमी करते. प्रभावी अंमलबजावणी उपाय व्यक्तींना त्यांच्या कृतींसाठी जबाबदार धरतात. यामध्ये वाहतूक गुन्हेगारांना दंड करणे, सुरक्षा प्रोटोकॉलचे पालन करण्यासाठी नियमित तपासणी करणे आणि बेपर्वा वाहन चालवण्याला आळा घालण्यासाठी उपाययोजना लागू करणे यांचा समावेश आहे.

मागोवा घेण्याचे अभियांत्रिकी डेटा पॉइंट्स	
गेल्या तीन वर्षांत जारी करण्यात आलेली गुन्ह्यानुसार चलना	
<ul style="list-style-type: none"> ओव्हर स्पीडिंग हेल्मेटचा वापर न करणे सीटबेल्टचा वापर न करणे दारू पिऊन गाडी चालवणे अनधिकृत पार्किंग 	<ul style="list-style-type: none"> चुकीच्या बाजूने वाहन चालवणे धोकादायक ड्रायव्हिंग लाल दिव्याचे उल्लंघन स्पीड गव्हर्नरचे उल्लंघन
<ul style="list-style-type: none"> ओळखल्या गेलेल्या ब्लॅकस्पॉट्सवर जिल्ह्यात ई-अंमलबजावणी उपायांद्वारे 	

पायरी 7. आपत्कालीन आघात काळजी प्रणाली मजबूत करणे

आपत्कालीन आघात काळजी सेवा बळकट करण्यामध्ये प्रथम प्रतिसादकर्त्याची क्षमता वाढवणे, रुग्णवाहिका ताफ्यात सुधारणा करणे आणि आघात प्रकरणे तातडीने हाताळण्यासाठी रुग्णालये पुरेशी सुसज्ज आहेत याची खात्री करणे समाविष्ट आहे.

एक प्रभावी आणि समन्वित आणीबाणी प्रतिसाद अपघातानंतरची संपूर्ण दक्षता वाढवते आणि रस्त्यावरील अपघातांमध्ये झालेल्या दुखापतींची तीव्रता कमी करते.

पुनरावृत्ती होणाऱ्या अंमलबजावणी समस्यांची यादी भाग-डी(३) मध्ये आढळू शकते. तपशीलवार ट्रॅकिंग रिटर्न फॉर्म savelifefoundation.org/ZFD वर किंवा या QR कोडवर मिळू शकतात.

आपत्कालीन आघात काळजी मागोवा घेण्यासाठी तपशीलवार रिटर्न फॉर्म savelifefoundation.org/ZFD वर किंवा या QR कोडवर मिळू शकतात.

मागोवा घेण्याचे आघात काळजी माहिती पॉइंट्स

A. रस्ते अपघातात बळी पडलेल्यांसाठी सुविधा प्राप्त करण्यासाठी आपत्कालीन दक्षता सुविधा	
☐	उपलब्ध रुग्णवाहिकांची एकूण संख्या (100% उपकरणे आणि उपभोग्य वस्तूंसह BLS आणि ALS)
☐	प्रशिक्षणाच्या तपशिलांसह रुग्णालयांमधील एकूण प्रशिक्षित डॉक्टर आणि पॅरामेडिक
☐	अपघात प्रवण ठिकाणांच्या 2 किमी परिघात रुग्णवाहिका बेस स्टेशनची संख्या
B. कर्मचाऱ्यांना प्रशिक्षणाचा तपशील	
☐	ATLS मध्ये प्रशिक्षित डॉक्टर (गेल्या 6 महिन्यांत पूर्ण प्रशिक्षण आणि रिफ्रेशर प्रशिक्षण)
☐	पॅरामेडिक्स आणि प्रथम प्रतिसादकर्त्यांसाठी PHTLS
☐	पॅरामेडिक्स आणि प्रथम प्रतिसादकर्ते BLS मध्ये प्रमाणित / प्रशिक्षित
C. जागोजागी प्रोटोकॉल आणि प्रणालींचे तपशील	
☐	ट्रॉमा रेजिस्ट्री
☐	इंटर-रुग्णालय ट्रान्सफर प्रोटोकॉल
☐	ट्रायज मार्गदर्शक तत्वे आणि प्रोटोकॉल
☐	ट्रॉमासाठी अलर्ट सिस्टम
☐	इमर्जन्सी केअर मॅन्युअल

A. जिल्ह्यातील रुग्णवाहिकांची स्थिती निश्चित करणे

"प्लॅटिनम टेन मिनिट्स" मध्ये जलद वैद्यकीय सहाय्य प्रदान करण्यात आणि आणीबाणीनंतर 'गोल्डन अवर (तास)' मध्ये दक्षता सुविधेपर्यंत वाहतूक करण्यात रुग्णवाहिका सेवांची प्रभावीता, जगण्याचे दर लक्षणीयरीत्या वाढवते.

रुग्णवाहिकेतील पॅरामेडिक्स/ईएमटी द्वारे प्रदान केलेली काळजी ही रस्त्यावरील अपघातात बळी पडलेल्या व्यक्तीला वैद्यकीय सेवा देण्याची पहिली पायरी आहे.

"प्लॅटिनम टेन मिनिटे" म्हणजे काय?

'प्लॅटिनम टेन मिनिट्स' दृष्टीकोन या कल्पनेवर आधारित आहे की गंभीर जखमी रुग्णांना निश्चित सुविधा केंद्रात नेण्याआधी आपत्कालीन वैद्यकीय कर्मचाऱ्यांद्वारे घटनास्थळी स्थिरीकरणासाठी 10 मिनिटांपेक्षा जास्त वेळ लागू नये. या मॉडेलनुसार, रुग्ण जगण्याचा दर अनुकूल करण्यासाठी घटनास्थळी आपत्कालीन वैद्यकीय उपचार 10 मिनिटांच्या आत सुरु करणे आवश्यक आहे.

"गोल्डन अवर" म्हणजे काय?

"गोल्डन अवर" ही ट्रॉमा मॅनेजमेंटच्या क्षेत्रातील एक महत्वाची संकल्पना आहे, विशेषतः रस्त्यावरील अपघातांमुळे बाधित झालेल्या व्यक्तींसाठी. गोल्डन अवरची संकल्पना या कल्पनेवर आधारित आहे की दक्षतेसाठी जखमी रुग्णाला दुखापत झाल्यापासून 60 मिनिटांचा अवधी मिळतो ज्यानंतर विकृती आणि मृत्यूचे प्रमाण लक्षणीय वाढते.

"प्लॅटिनम टेन मिनिटे" आणि "गोल्डन अवर" या आपत्कालीन वैद्यकीय परिस्थितीच्या संकल्पना आहेत ज्या वेगवेगळ्या कालावधीचा संदर्भ देतात आणि त्यांची उद्दिष्टे भिन्न असतात.

विविध सेवा पुरवठादार वेगवेगळ्या योजनांतर्गत जिल्ह्यात रुग्णवाहिका सेवा देतात. सर्वात प्रमुख रुग्णवाहिका सेवा डायल-108 आहे. जिल्ह्यातील सर्व रुग्णवाहिकांचे मॅपिंग करणे अत्यावश्यक आहे. हे लक्षात घेण्यासारखे आहे की या रुग्णवाहिका ज्या जिल्ह्यात चालवल्या जात आहेत त्याच जिल्ह्याच्या RTO मध्ये नोंदणीकृत असू शकतात किंवा नसू शकतात आणि म्हणून केवळ RTO डेटावर अवलंबून न राहता CMO/सिव्हिल सर्जन यांच्याकडून डेटा देखील मागवला पाहिजे.

प्रकार	एजन्सी
108 डायल करा	रुग्णवाहिका सेवा प्रदाता आणि CMO/ सिव्हिल सर्जन
1033 डायल करा	NHAI
102 डायल करा	CMO/ सिव्हिल सर्जन
खाजगी	RTO आणि CMO/ सिव्हिल सर्जन

रुग्णवाहिका प्रतिसाद वेळ

आपत्कालीन वैद्यकीय सेवांचा प्रतिसाद वेळ हा प्री-रुग्णालय केअर यशस्वी होण्यासाठी एक मूलभूत घटक आहे. WHO नुसार, एक आदर्श प्रतिसाद वेळ 8 मिनिटांपेक्षा कमी आहे. एखाद्या घटनेची सूचना आणि घटनास्थळी रुग्णवाहिका येण्याच्या दरम्यानची वेळ म्हणून त्याची व्याख्या केली जाते.

रुग्णवाहिका ऑडिटसाठी नमुना स्वरूप

मूळ स्थान	रुग्णवाहिकांची संख्या		EMTs ची संख्या	चालकांची संख्या	RTA कॉल	
	फंक्शनल	नॉन-फंक्शनल			मागील महिना	चालू महिना

B. वैद्यकीय सुविधा मिळण्याच्या केंद्रांची स्थिती निश्चित करणे

अभियांत्रिकी, अंमलबजावणी आणि सहभागामध्ये लक्षित हस्तक्षेपांद्वारे रस्ता सुरक्षा समस्यांचे निराकरण केले जाते, तेव्हा अपघातांची संभाव्यता आणि त्यांची तीव्रता कमी होते. तथापि, अपघात अजूनही होऊ शकतात, ज्यामुळे आपत्कालीन आघात काळजीचे गुणवत्ता वाढवण्यावर लक्ष केंद्रित करणे अत्यावश्यक बनते.

एक सुसज्ज आघात काळजी प्रणाली सर्व अपघात प्रकरणांसाठी अधिक गंभीर आणि गुंतागुंतीच्या परिस्थितीत दुखापतींच्या वाढीस प्रतिबंध करून आरोग्य सेवा संसाधनावरील ओझे कमी करू शकते.

यादृच्छिक तपासणी: हेल्पलाइन नंबर डायल करा आणि रुग्णवाहिकांमधील प्रतिसाद वेळ, कौशल्ये आणि उपकरणे यांचे रिल-टाइम मूल्यांकन करण्यासाठी अपघात-प्रवण ठिकाणी रुग्णवाहिकेला बोलवा.

रुग्णालय माहितीसाठी नमुना स्वरूप

रँक	रुग्णालयाचे नाव	प्रमुखाचे नाव व संपर्क क्रमांक	दाखल आरटीए रुग्ण	
			मागील महिना	चालू महिना

प्राप्त केंद्रे ट्रॉमा रजिस्ट्री किंवा डेटाबेस ठेवतात का ते तपासा

'डायल-अॅम्ब्युलन्स' ऑडिट दरम्यान ईएमटीना विचारा की ते प्राप्त झालेल्या रुग्णालयांची यादी एकत्र करण्यासाठी रस्त्यावर अपघातग्रस्तांना कोणत्या रुग्णालयात घेऊन जातात

पायरी 8. रस्ता सुरक्षेसाठी समुदायाशी संलग्नता

रस्त्यावरील सुरक्षित वर्तन, संभाव्य धोके आणि बेजबाबदार कृतींचे परिणाम याबद्दल समाजाला माहिती देण्यासाठी आणि शिक्षित करण्यासाठी रस्ता सुरक्षा शिक्षण आणि जागरूकता वाढवणे अत्यावश्यक आहे. हे उपाय रस्त्यांवरील माहितीपूर्ण निर्णय घेण्यासाठी आवश्यक असलेल्या ज्ञानाने व्यक्तींना सक्षम

रस्ता वापरकर्ता प्रतिबद्धता ट्रेकिंग विकसित करण्यासाठी मुख्य निर्देशक
A. हाती घेतलेल्या मोहिमांचा आढावा
B. लक्षित प्रेक्षकांमध्ये आढळलेल्या वर्तणुकीतील बदलाचे तपशील
C. वर्तन बदलण्यात मोहिमेच्या यशाचे मूल्यांकन करण्यासाठी वापरलेल्या डेटाचे तपशील
D. भविष्यासाठी प्रस्तावित मोहिमांचा तपशील.

प्रतिबद्धता हस्तक्षेपांचा मागोवा घेण्यासाठी सहाय्य savelifefoundation.org/ ZFD वर किंवा या QR कोडवर मिळेल

पायरी 9. 4-E च्या दृष्टिकोनामध्ये धोरण फ्रेमवर्क एकत्रित करणे

रस्ता सुरक्षा कायदे आणि नियम हे एक व्यापक फ्रेमवर्क आहे जे रस्ते सुरक्षेच्या 4-Es च्या अंमलबजावणीसाठी एकत्रित आणि मार्गदर्शन करतात.

जिल्ह्यातील इच्छित रस्ता सुरक्षा परिणाम साध्य करण्यासाठी अभियांत्रिकी, अंमलबजावणी, आपत्कालीन दक्षता आणि व्यस्तता यांना लक्ष्य करण्याइतकेच धोरणांची अंमलबजावणी करणेही तितकेच महत्त्वपूर्ण आहे.

रस्ता सुरक्षेसाठी ट्रॅक करता येणारे प्रमुख नियम
गुड समेरिटन कायद्याची अंमलबजावणी - जिल्ह्यात MVA कलम 134A ची अंमलबजावणी. - तक्रार निवारण प्राधिकरणाचे पदनाम - सर्व रुग्णालये आणि पोलिस ठाण्यांमध्ये गुड समेरिटन हक्कांच्या चार्टरचे प्रदर्शन
बस बॉडी कोडची अंमलबजावणी
बाहेर पडणारे रॉड आणि इतर भार वाहून नेणाऱ्या ट्रक आणि वाहनांवर बंदी
बसेसमध्ये फायर डिटेक्शन आणि सप्रेशन सिस्टीम बसवणे
'हित अँड रन मोटार अपघातातील बळींना भरपाई योजना, 2022' ची अंमलबजावणी
वाहनांच्या फिटनेसची तपासणी

कृपया रस्ता सुरक्षेबाबत पुढील राज्यस्तरीय धोरण फ्रेमवर्कसाठी जारी केलेल्या राज्य सरकारच्या अधिसूचना तपासा.

पायरी 10. जिल्हा रस्ता सुरक्षा कृती आराखडा अंतिम करणे

जिल्हा रस्ता सुरक्षा योजना हा एक सर्वसमावेशक आराखडा आहे ज्याची रचना रस्ते सुरक्षा आणि आपत्कालीन प्रतिसादाच्या विविध पैलूंना संबोधित करण्यासाठी केली गेली आहे. सक्रिय उपायांवर लक्ष केंद्रित करून, अपघात कमी करणे, आपत्कालीन वैद्यकीय सेवा इष्टतम करणे आणि संबंधित भागधारकांमधील समन्वय वाढवणे हे योजनेचे उद्दिष्ट असले पाहिजे.

जिल्हा रस्ता सुरक्षा कृती आराखड्यात समाविष्ट करण्यात येणारे महत्वाचे घटक पुढीलप्रमाणे आहेत:

- जिल्हा रस्ता सुरक्षा प्रोफाइलवर आधारित डेटा विश्लेषण
- विश्लेषणावर आधारित ओळखल्या गेलेल्या समस्या
- रस्ता सुरक्षेच्या 5E मध्ये प्रमुख हस्तक्षेप
- प्रत्येक भागधारकासाठी विशिष्ट लक्ष्ये
- प्रत्येक भागधारकासाठी कार्यप्रदर्शन निर्देशक
- हाती घ्यायच्या महत्वाच्या प्रकल्पांची ओळख

पायऱ्या 11. रस्ता सुरक्षा हस्तक्षेपांसाठी निधीचे वाटप

जिल्ह्यातील रस्ते सुरक्षा हस्तक्षेपांसाठी निधीचे स्रोत वैविध्यपूर्ण बनविण्यामध्ये विविध क्षेत्रांमधून बजेटचे पुनर्वाटप करणे समाविष्ट आहे. या अर्थसंकल्पीय शिर्षकांचा धोरणात्मक वापर करून, जिल्हा रस्ते सुरक्षेच्या आव्हानांना सर्वसमावेशकपणे सामोरे जाऊ शकतो. हे बजेट हेड रस्ते सुरक्षेशी थेट संबंधित नसतात परंतु त्यासाठी काही संबंधित घटक असतात. रस्ता सुरक्षा हस्तक्षेपासाठी वापरला जाणारा निधी ओळखण्यासाठी समिती स्तरावर चर्चा करणे आवश्यक आहे. जिल्हा प्रशासन लाभ घेऊ शकते अशा निधी स्रोतांची यादी खालीलप्रमाणे आहे -

- राज्य रस्ता सुरक्षा निधी
- जिल्हा पोलीस विभाग
- जिल्हा आरोग्य विभाग
- NHAI प्रादेशिक अधिकारी निधी

इतर वित्तपुरवठा पर्यायांमध्ये हे समाविष्ट असू शकते:

- सार्वजनिक खाजगी भागीदारी मॉडेल
- कॉर्पोरेट सोशल रिस्पॉन्सिबिलिटी फंड
- मोठ्या देणगीदारांकडून प्रकल्प विशिष्ट अनुदान आणि कर्ज

अनु. क्र.	निधीचे नाव	रक्कम (आर्थिक वर्षाच्या सुरुवातीला)	आजपर्यंत खर्च केलेली रक्कम	शिल्लक	कालबाह्यता तारीख

कृपया NHAI प्रकल्प संचालक/ROs यांना रस्ते सुरक्षेसाठी बजेट विचारा.

इतर विभागांसाठी, भागधारक विभागांकडून ऑपरेशन आणि देखभाल निधी रस्ता सुरक्षेसाठी वापरला जाऊ शकतो का ते तपासा.

हा निधी कसा खर्च केला जात आहे हे तपासण्यासाठी रस्ता सुरक्षा निधीचे 5Es मध्ये वर्गीकरण करा.

रस्ता सुरक्षा निधीचे तपशीलवार मूल्यांकन फॉर्म savelifefoundation.org/ZFD वर किंवा या QR कोडवर मिळेल.

पायरी 12. जिल्हाधिकारी कार्यालयातील जिल्हा रस्ता सुरक्षा सचिवालय

पुरेशी अंमलबजावणी आणि देखरेख सुनिश्चित करण्यासाठी जिल्हा स्तरावर एक समर्पित रस्ता सुरक्षा सचिवालय स्थापन केले जाऊ शकते. प्रस्तावित कर्मचारी सल्लागार म्हणून नियुक्त केले जाऊ शकतात किंवा त्यासाठी नियमित कर्मचारी नियुक्त केले जाऊ शकतात.

संघ सदस्य	सारांश
प्रकल्प व्यवस्थापक	जिल्हा आणि DRSCs द्वारे हाती घेतलेल्या सर्व विश्लेषण, मूल्यमापन, अंमलबजावणी आणि कामाच्या देखरेखीसाठी जबाबदार. प्राधान्याने प्रकल्प नियोजन आणि सार्वजनिक धोरणाची पार्श्वभूमी असलेली व्यक्ती.
रोड सेफ्टी ऑडिटर	अभियांत्रिकी विभागांद्वारे आयोजित रस्ते सुरक्षा लेखापरीक्षांच्या देखरेखीसाठी आणि दुरुस्तीच्या कामांचे परीक्षण आणि मूल्यमापन ऑडिटसाठी जबाबदार. प्राधान्याने, रस्ता सुरक्षा ऑडिटमध्ये प्रमाणपत्र असलेले सिव्हिल इंजिनियर किंवा वाहतूक नियोजक.
जीआयएस आणि डेटा विश्लेषक	सर्व विभागांना प्राप्त झालेल्या कच्च्या डेटाच्या व्यवस्थापनासाठी जिल्हा रस्ता सुरक्षा डॅशबोर्ड विकसित करणे आणि जिल्हा नेतृत्वास सबमिट करण्यासाठी डेटा सेटचे विश्लेषण करणे ही जबाबदारी आहे. प्राधान्याने, डेटा विश्लेषण आणि डेटा व्यवस्थापनाचा अनुभव असलेली व्यक्ती.
प्रशिक्षण आणि आउटरीच समन्वयक	प्रशिक्षण कार्यक्रम आणि जनजागृती मोहिमांचे समन्वय आणि संचालन करण्यासाठी जबाबदार. प्राधान्याने आंतर-विभागीय आउटरीच आणि समुदाय एकत्रीकरणाचा अनुभव असलेली व्यक्ती.
अपघात काळजी समन्वयक	अपघात काळजी सुविधा आणि रुग्णवाहिका ऑपरेशन्सचे मूल्यांकन आणि अपग्रेडेशनच्या देखरेखीसाठी जबाबदार. शक्यतो सार्वजनिक आरोग्य व्यावसायिक ज्याला रुग्णालय प्रशासनाचा अनुभव आहे किंवा अपघात काळजीचा अनुभव आहे.
डेटा एंट्री ऑपरेटर	डेटा संकलन, डेटाची योग्य मांडणी आणि संकलन क्रियाकलापांमध्ये टीमला मदत करणे.

भाग C: प्रभाव मूल्यांकन निकष

जिल्ह्यातील विविध रस्ते सुरक्षा उपायांच्या परिणामकारकतेचे मूल्यमापन करण्यासाठी, एक व्यापक देखरेख फ्रेमवर्क अपरिहार्य आहे. या उपायांच्या यशाचे मूल्यमापन बहुआयामी दृष्टीकोनातून केले जाऊ शकते आणि जिल्ह्यातील रस्ते अपघातांची संख्या आणि अपघातातील मृत्यूची संख्या कमी केली जाऊ शकते.

1. रस्त्यावरील वाहतूक अपघातांमध्ये घट

रस्ता सुरक्षा उपक्रमांच्या यशावर लक्ष ठेवण्यासाठी नोंदवलेले रस्ते अपघातांची संख्या एक प्रमुख सूचक म्हणून काम करते.

2. रस्ते अपघातातील मृत्यूमध्ये घट

रस्ता सुरक्षा हस्तक्षेपांच्या परिणामाचे मूल्यांकन करण्यासाठी रस्ता अपघातातील मृत्यूंच्या संख्येचे परीक्षण करणे हा आणखी एक महत्वाचा निकष आहे. रस्ते अपघातातील एकूण घटनांमध्ये सातत्यपूर्ण घट, मृत्यू आणि दुखापतींसह, जिल्ह्यातील रस्ता सुरक्षा वाढविण्यासाठी लागू केलेल्या उपाययोजनांची परिणामकारकता दिसून येईल.

पोलीस ठाण्यांकडून दर महिन्याला खालील सुचवलेल्या नमुन्यात अहवाल मागविला जाऊ शकतो.

पोलीस चौकी	महिना	अपघात	मृत्यू	गंभीर दुखापत	केलेला तपास

रुग्णालयांकडून दर महिन्याला खालील सुचविलेल्या स्वरूपात अहवाल मागविला जाऊ शकतो:

प्राप्त केंद्राचे नाव	सीएमओ/ प्रभारी यांचे नाव	आरटीएचे रुग्ण दाखल	
		चालू महिना	मागील महिना

परिणामांच्या पूर्ण आकलनासाठी अतिरिक्त निकषांचा विचार करणे आवश्यक आहे जसे की वेग मर्यादांचे पालन, सीट बेल्ट आणि हेल्मेटचा वापर आणि आपत्कालीन सेवांचा प्रतिसाद वेळ. सार्वजनिक सर्वेक्षणे गुणात्मक परिमाण प्रदान करतात, तर रस्त्यांच्या पायाभूत सुविधांची स्थिती आणि घटना अहवाल अभियांत्रिकी आणि अंमलबजावणी हस्तक्षेपांचे सखोल विश्लेषण करण्यासाठी योगदान देतात. निकषांचा हा वैविध्यपूर्ण संच एकत्रितपणे जिल्ह्यातील रस्ता सुरक्षा उपक्रमांच्या प्रभावाचे सर्वसमावेशक मूल्यांकन करण्यास सक्षम करतो.

रस्ता सुरक्षा उपक्रमांची विशिष्ट लक्ष्ये परिभाषित करा, जसे की रस्ते अपघात आणि मृत्यूची संख्या कमी करणे. सर्व प्रमुख सूचकांसाठी एक नियमित रिपोर्टिंग यंत्रणा स्थापन करा आणि नियतकालिक पुनरावलोकन करा.

रेडी-टू-प्रिंट रस्ता अपघात आणि मृत्यूचे निरीक्षण फॉर्म savelifefoundation.org/ ZFD वर किंवा या QR कोडवर पहा.

सुचवलेले स्वरूप हे रस्ते वाहतूक आणि महामार्ग मंत्रालयाने भारतातील रस्ते अपघात अहवाल तयार करण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या डेटा संकलन स्वरूपाप्रमाणे आहे. प्रत्येक राज्य दरवर्षी केंद्रीय मंत्रालयाला सादर करण्यासाठी या स्वरूपानुसार रस्ते अपघात डेटा गोळा करते. जिल्हे त्यांच्या आवश्यकतेनुसार टेम्प्लेटमध्ये इतर गोष्टींचा समावेश करू शकतात.

फॉरेन्सिक अपघात तपासणीद्वारे तपासलेल्या अपघाताची संख्या आणि त्यांचे निष्कर्ष तपासा.

भाग D: रस्ता सुरक्षा मापदंड

हा विभाग जिल्हा नेतृत्वाला रस्ता सुरक्षिततेचे प्रभावी मूल्यांकन करण्यात मदत करण्यासाठी तपशीलवार माहिती प्रदान करतो.

1. वारंवार पाहिलेल्या अभियांत्रिकी समस्यांची यादी

तक्त्यामध्ये अभियांत्रिकी समस्यांची यादी दिली आहे जी रस्त्याच्या कडेला पाहिली जाऊ शकतात आणि पुढील विभागात समाविष्ट असलेल्या अभियांत्रिकी रिटर्न फॉर्मसाठी लक्षात घ्याव्यात.

एस क्र	इशू	संबद्ध जोखीम
01	मध्यभागी आणि रस्त्याच्या काठावर अपघात बॅरियरची अनुपस्थिती	1. समोरासमोर टक्कर 2. ऑब्जेक्ट प्रभाव
02	अपघात बॅरियरचे अयोग्य संक्रमण	1. समोरासमोर टक्कर 2. रोलओव्हर्स 3. ऑब्जेक्ट प्रभाव 4. इम्पेलमेंट प्रकार
03	अपघात बॅरियरची अयोग्य समाप्ती	1. समोरासमोर टक्कर 2. रोलओव्हर्स 3. ऑब्जेक्ट प्रभाव 4. इम्पेलमेंट प्रकार
04	खराब झालेले अपघात अडथळा	1. समोरासमोर टक्कर 2. रोलओव्हर्स 3. ऑब्जेक्ट प्रभाव 4. इम्पेलमेंट प्रकार
05	मानवनिर्मित हार्ड स्ट्रक्चर्स / नैसर्गिक हार्ड स्ट्रक्चर्स	1. ऑब्जेक्ट प्रभाव 2. समोरासमोर टक्कर 3. रोलओव्हर्स 4. दृष्टी अडथळा
06	अनुपस्थित ट्रक ले-बाय आणि ट्रक विश्रांती थांबे	1. मागील टोकाची टक्कर
07	उपचार न केलेले मध्यभाग	1. साइड इफेक्ट टक्कर 2. मागील टोकाची टक्कर 3. पादचारी अपघात
08	वनस्पतींनी झाकलेली चिन्हे	1. समोरासमोर टक्कर 2. मागील टोकाची टक्कर 3. अपघात बंद करा 4. साइड इफेक्ट 5. रोलओव्हर्स 6. पादचार्यांना अपघात होतो 7. नियंत्रण गमावणे 8. दृष्टी अडथळा
09	खराब रस्त्याच्या भूमितीमुळे किंवा जास्त वनस्पतीमुळे वळणावर दृष्टी अडथळा	1. समोरासमोर टक्कर 2. मागील टोकाची टक्कर 3. अपघात बंद करा 4. नियंत्रण गमावणे
10	अरुंद खांदा	1. पादचारी/सायकलस्वार अपघात 2. मागील टोकाची टक्कर
11	अनुपस्थित फुटपाथ मार्किंग/फिकेड मार्किंग	1. पादचारी/सायकलस्वार अपघात 2. नियंत्रण गमावणे 3. साइड इफेक्ट टक्कर

भारतातील 21 महामार्ग कॉरिडॉरमध्ये झिरो फॅटलिटी कॉरिडॉर कार्यक्रम हाती घेण्यात आला आहे.

मुंबई पुणे द्रुतगती मार्गाने 2016 ते 2023 दरम्यान 58% घट नोंदवली आहे तर यमुना द्रुतगती मार्गाने 2019 ते 2023 दरम्यान अपघाती मृत्यूंमध्ये 45% घट नोंदवली आहे.

लागू केलेल्या प्रमुख सुरक्षा उपायांमध्ये मीडियन अपघात अडथळे स्थापित करणे, स्पीड कॅमेरे तैनात करणे, सुरक्षा-गंभीर चिन्हे स्थापित करणे, रुग्णवाहिका प्रमुख ठिकाणी स्थानांतरित करणे आणि बरेच काही समाविष्ट आहे.

हे शून्य-घातक उपायांची व्यावहारिक प्रभावीता दर्शवते.

एस क्र	इश्यू	संबद्ध जोखीम
12	अनुपस्थित चिन्हे / खराब झालेले चिन्हे / चुकीची चिन्हे	1. मागील टोकाची टक्कर 2. टक्कर वर डोके 3. साइड इफेक्ट 4. रोलओव्हर 5. अपघात बंद करा 6. पादचाऱ्यांना अपघात
13	नियमित देखभाल कार्ये किंवा बांधकाम झोन दरम्यान अनुपस्थित सुरक्षा	1. ऑब्जेक्ट प्रभाव 2. नियंत्रण गमावणे 3. दृष्टी अडथळा 4. पादचारी/कामगारांचा अपघात
14	अनुपस्थित/अखंड पादचारी मार्ग/क्रॉसिंग/रेल्स	1. पादचारी / सायकलस्वार अपघात
15.	बसस्थानकांवर सुविधांचा अभाव	1. पादचारी / सायकलस्वार अपघात 2. मागील टोकाची टक्कर
16	रस्त्यालगतचे अतिक्रमण	1. ऑब्जेक्ट प्रभाव 2. नियंत्रण गमावणे 3. मागील टोकाची टक्कर
17.	अनधिकृत पार्किंग	1. मागील टोकाची टक्कर
18.	विसंगत रस्ता भूमिती (अरुंद पूल, लेन ड्रॉप, लेन रुंदीकरण)	1. समोरासमोर टक्कर 2. मागील टोकाची टक्कर 3. अपघात बंद करा 4. साइड इफेक्ट
19	फुटपाथची खराब स्थिती	1. मागील टोक अपघात 2. मारून पळणे, ठोकून पळणे 3. नियंत्रण गमावणे
20	अपुरी प्रदीपन/चित्रण	1. मागील टोकाची टक्कर 2. पादचारी / सायकलस्वार अपघात 3. साइड इफेक्ट 4. ऑब्जेक्ट प्रभाव 5. पळून जाणेअशे अपघात

2. अभियांत्रिकी रिटर्न फॉर्म

(विभाग: PWD/ NHAI/ NHIDCL/ BRO/ राज्य द्रुतगती मार्ग प्राधिकरण/ इतर रस्ते मालकी संस्था)

a. अपघात -प्रवण स्थानांचे मूल्यांकन - मासिक

एस क्र	रस्त्याचे नाव आणि क्रमांक	श्रेणी (NH/SH/MDR/ODR/UR/RR)	अपघात -प्रवण स्थाने		
			बिंदूचे नाव	अक्षांश	रेखांश

b. प्रचलित अभियांत्रिकी समस्यांचे मूल्यांकन - मासिक

एस क्र	रस्त्याचे नाव आणि क्रमांक	श्रेणी (NH/SH/MDR/ODR/UR/RR)	अभियांत्रिकी समस्या (वरील Pt.1 पहा)			
			इश्यू	कॅरेजवे आणि दिशा	अक्षांश	रेखांश

3. वारंवार निरीक्षण केलेल्या अंमलबजावणी समस्यांची सूची

तक्त्यामध्ये अंमलबजावणी समस्यांची यादी दिली आहे जी रस्त्याच्या कडेला पाहिली जाऊ शकतात आणि खालील विभागात समाविष्ट असलेल्या अंमलबजावणी रिटर्न फॉर्मसाठी लक्षात घ्याव्यात.

एस क्र	घटक	इश्यू
01	पेट्रोलिंग आणि अंमलबजावणी	सक्रिय पेट्रोलिंगची अपुरी/ अनुपस्थिती
02		रस्त्यावर व रस्त्याच्या कडेला उभी केलेली वाहने
03	धोकादायक ड्रायव्हिंग	चुकीच्या बाजूने वाहन चालवणे
04		लेन हॉगिंग, किंवा वेगवान लेन/उजव्या-सर्वात लेनवर हळू चालणारी वाहने
05		डावीकडून ओव्हरटेकिंग
06		विचलित वाहन चालवणे/मोबाईल फोनचा वापर
07		प्रवासी किंवा वस्तूसह ओव्हरलोडिंग
08	रस्ता वापरकर्ता वर्तन	सुरक्षा हेल्मेट आणि सीटबेल्टचा वापर न करणे
09		रस्त्यावर किंवा खांद्यावर पादचारी
11		सार्वजनिक बसेस अज्ञात ठिकाणी थांबतात
12	ई-अंमलबजावणी	स्पीड ट्रॅप्स/कॅमेरे अपुरे किंवा अनुपस्थित आहेत
13	अतिक्रमण	रस्त्याच्या कडेला असलेले स्टॉल/विक्रेते/डंपिंग इ

4. अंमलबजावणी रिटर्न फॉर्म

(विभाग: जिल्हा पोलीस आणि महामार्ग पोलीस)

- a. खालील फॉर्म वापरून अंमलबजावणी क्रियाकलापांचा मागोवा घेतला जाऊ शकतो

एस क्र	पोलीस स्टेशन/सर्कल	साठी चालान जारी केले						
		ओव्हर स्पीड	रेड-लाइट जंप	हेल्मेट न वापरणे	सीटबेल्ट न वापरणे	ओव्हर लोडिंग	चुकीची बाजू	इतर

- b. इक्विपमेंट स्टॉक असेसमेंट - त्रैमासिक

एस क्र	पोलीस स्टेशन/सर्कल	वापरात असलेल्या उपकरणांची संख्या		
		श्वास विश्लेषक मीटर	बॉडी वेअरेबल कॅमेरे	दंड जारी करणे POS मशीन्स

- c. वाहतूक कर्मचारी सामर्थ्य मूल्यांकन - त्रैमासिक

अनु. क्र	पोलीस स्टेशन/सर्कल	मंजूर शक्ती					वर्तमान सामर्थ्य				
		इन्स्पे	आणि	परंतु	HC	Ct	इन्स्पे	आणि	परंतु	HC	Ct

5. आपत्कालीन आघात काळजी प्रणालीचे मूल्यांकन

WHO, MoHFW आणि MoRTH मानकांवर आधारित काळजीच्या कार्यान्वित करण्यासाठी SaveLIFE फाउंडेशनने विकसित केलेले मापदंड खालीलप्रमाणे आहेत. काळजी मूल्यांकनांतर्गत, या मापदंडानुसार क्लिनिकल आस्थापना आणि रुग्णवाहिकांचे ऑडिट केले जाऊ शकते.

a. वैद्यकीय सुविधा (रुग्णालये आणि क्लिनिकल आस्थापना)

व्यापकपणे, एखाद्या सुविधेचे ट्रॉमा केअर (TC) मानकांच्या स्तर-4 ते स्तर-1 दरम्यान वर्गीकरण केले जाऊ शकते.

लेव्हल-1 ट्रॉमा सेंटर	लेव्हल-2 ट्रॉमा सेंटर	लेव्हल-3 ट्रॉमा सुविधा	लेव्हल-4 ट्रॉमा सुविधा
24 x 7 कार्यरत			
किमान 75 TC बेड	किमान 50 TC बेड	किमान 30 TC बेड	किमान 10 TC बेड
विशेषज्ञ सर्जन	विशेषज्ञ सर्जन	सर्जन ऑन-कॉल	MBBS फिजिशियन्स
पूर्णपणे सुसज्ज प्रमुख OT, सहायक सेवा	पूर्णपणे सुसज्ज प्रमुख OT, सहायक सेवा	पूर्णपणे सुसज्ज प्रमुख OT, सहायक सेवा	प्रथमोपचार आणि रुग्ण स्थिरीकरण क्षमता
मेडिकल कॉलेज/स्पेशलिटी रुग्णालयाचे किंवा समतुल्य	जिल्हा रुग्णालय/विशेष रुग्णालय किंवा समतुल्य	उप-जिल्हा रुग्णालय/सामुदायिक आरोग्य केंद्र किंवा समतुल्य	प्राथमिक आरोग्य केंद्र किंवा समतुल्य

खालील सूचक चेकलिस्टचा वापर करून रुग्णालये आणि क्लिनिकल आस्थापना प्रभावी ट्रॉमा केअरसाठी कार्यान्वित केल्या जाऊ शकतात.

श्रेणी	तपशील	पातळी 1	पातळी 2	पातळी 3	पातळी 4
मानव संसाधन	आपत्कालीन GDMO (MBBS)	✓	✓	✓	
	फिजिशियन (MBBS)	✓	✓	✓	✓
	जनरल सर्जन	✓	✓	✓	
	एनेस्थेटिस्ट	✓	✓	✓	
	ऑर्थोपेडिक सर्जन	✓	✓		
	प्लास्टिक सर्जन	✓	✓		
	न्यूरुसर्जन	✓	✓		
	ओटी तंत्रज्ञ	✓	✓	✓	
	रेडिओलॉजिस्ट (एमडी, एमबीबीएस)	✓	✓	✓	
	रेडिओग्राफर तंत्रज्ञ	✓	✓	✓	
	एमआरआय तंत्रज्ञ	✓	✓		
	लॅब टेक्निशियन	✓	✓	✓	
	नर्स आणि नर्सिंग अटेंडंट	✓	✓	✓	✓
	जीडीए आणि सफाई कर्मचारी	✓	✓	✓	✓
पायाभूत सुविधा	आपत्कालीन प्रभागात थेट आणि समतल प्रवेश	✓	✓	✓	✓
	प्रवेशद्वारावर स्ट्रॅचर आणि व्हीलचेअर्सची पुरेशी संख्या	✓	✓	✓	✓
	विजेचा बँकअप (किमान 8 तास)	✓	✓	✓	✓

श्रेणी	तपशील	पातळी 1	पातळी 2	पातळी 3	पातळी 4
पायाभूत सुविधा	मेजर OT मध्ये टेबल्स	✓	✓	✓	
	आपत्कालीन स्थितीत मायनर OT	✓	✓	✓	
	उपचार कक्ष	✓	✓	✓	✓
	मॅनिफोल्ड गॅस पुरवठा प्रणाली	✓	✓	✓	✓
	लॅमिनार वायु प्रवाह	✓	✓		
	आर्द्रता आणि तापमान नियंत्रण प्रणाली	✓	✓	✓	
उपकरणे	आपत्कालीन ट्रे सेट	✓	✓	✓	✓
	क्रॅश कार्ट	✓	✓	✓	✓
	व्हायटल्स मॉनिटर	✓	✓	✓	✓
	न्यूमॅटिक टूर्निकेट	✓	✓	✓	✓
	स्प्लॅट्स आणि ट्रॅक्शन	✓	✓	✓	✓
	वाहतूक व्हेटिलेटर	✓	✓		
	ABG मशीन	✓	✓	✓	
	OT च्या छतावरील लाईट	✓	✓	✓	
	OT हेडलाइट्स आणि मायक्रोस्कोप	✓	✓	✓	
	सर्जिकल उपकरणे, पॉवर सॉ आणि ड्रिल	✓	✓	✓	
	ऑर्थोपेडिक, थोरेकोटॉमी आणि स्पाइनल सर्जरी उपकरणे	✓	✓		
	क्रॅनियोटॉमी/फेसिओमॅक्सिलरी उपकरणे	✓			
	एनेस्थेसिया मशीन	✓	✓	✓	
	सेंट्रल सक्शन पाइपलाइन	✓	✓		
	सक्शन आणि सावधगिरी मशीन	✓	✓	✓	
	अँजिओग्राफी मशीन	✓	✓		
	मॉनिटरसह डिफिब्रिलेटर	✓	✓	✓	✓
	मानक व्हेटिलेटर	✓	✓	✓	
	सिरिज ओतणे पंप	✓	✓	✓	
	डिजिटल एक्स-रे मशीन	✓	✓	✓	✓
पोर्टेबल अल्ट्रासाउंड मशीन	✓	✓	✓		
सी-आर्म इमेज इंटेन्सिफायर, सीटी स्कॅन मशीन, एमआरआय मशीन	✓	✓			
रक्त तपासणी उपकरणे	✓	✓	✓	✓	
फिजिओथेरेपी उपकरणे	✓	✓			
प्रोटोकॉल	ट्रायज मार्गदर्शक तत्वे आणि प्रोटोकॉल	✓	✓	✓	✓
	पेशंट ट्रान्सफर/रेफरल SOPs	✓	✓	✓	✓
	आपत्कालीन विभागातील कर्मचाऱ्यांसाठी प्रशिक्षण	✓	✓	✓	✓
	चांगल्या शोमरीटन्सच्या अधिकारांचे प्रमुख प्रदर्शन आणि कर्मचाऱ्यांकडून चांगल्या समरिटन प्रोटोकॉलचे पालन	✓	✓	✓	✓
	मोठ्या प्रमाणावर अपघाती परिस्थितीसाठी आपत्ती व्यवस्थापन योजना	✓	✓	✓	✓
	ऑपरेशन्स आणि मॅनेजमेंटसाठी हॉस्पिटल मॅनेजमेंट इन्फॉर्मेशन सिस्टम (HMIS) साफ्टवेअर	✓	✓	✓	✓
	रुग्णालयात येण्याआधीची सूचना/रुग्णवाहिकांसह लिंकेज	✓	✓	✓	✓

b. रुग्णवाहिका

एका घातक प्रतिक्रिया रुग्णवाहिका ला ऍडव्हान्स लाईफ सपोर्ट (ALS) (ज्यात व्हेटिलेटर सपोर्ट असते) किव्हा बेसिक लाईफ सपोर्ट (BLS) म्हणून श्रेणी कृत केला जाऊ शकतो. खालील सूचीचा उपयुक्त वापर करून प्रतिक्रिया देण्यासाठी रुग्णवाहिकेला प्रभावी केला जाऊ शकतो.

श्रेणी	वस्तू	BLS	ALS
मानवी संसाधन	पात्र इमरजेन्सी मेडिकल तंत्रज्ञ (EMT) - B.Sc. पदवी सोभत EMT डिप्लोमा किंवा BLS/ALS/ITLS मधील प्रमाणपत्र	✓	✓
	वैध परवाना असलेले आणि लॉग पुस्तके वाचण्याची, लिहण्याची आणि थेट ठेवण्याची क्षमता असणारा पात्र चालक	✓	✓
भूसंपत्ती	हिटिंग आणि क्लिंग प्रणाली	✓	✓
	रुग्णालयाचे सेतुबंध संपर्क	✓	✓
	स्टॉक नोंदी	✓	✓
	रुग्णाची नोंदी पुस्तके	✓	✓
उपकरण	स्वयंचलित बाह्य डिफ्रीब्रिलेटर (AED), दाचवेल थॅशन पेक	✓	✓
	ऑक्सिजन सिलिंडर किमान 360 L	✓	✓
	एंबु बॅग आणि मास्क व्हेटिलेशन डिव्हायस (प्रौढ, बालक आणि नवजन्म), फ्लोमिटर सह ह्यूमिडिफायर बाटल, नेब्युलायझर (इलेक्ट्रिक), सुप्राग्लोटिक डिव्हायस (LMA), सक्शन पंप, नेसोर्गॉस्ट्रिक ट्यूब, व्हेचूरी मास्क	✓	✓
	इंट्रा वीनस कट डाउन सेट, स्यूचर किट	✓	✓
	मल्टी मापदंड मॉनिटर, BP उपकरण, स्फायगमोमॅनोमीटर, स्टेथोस्कोप, डिजीटल थर्मामीटर, पल्स ऑक्सिमिटर, ग्लूकोमीटर	✓	✓
	बॅक टिल्ट सुविधा आणि कॉलप्सीबळे छक्के असणारी ट्रॉली स्ट्रेटाचेर, सर्वांकल कॉलर, न्यूमॅटिक स्प्लिंट्स, स्पायनल बोर्ड, कोल्ड पॅक्स, थॉमस स्प्लिंट, स्कूप स्ट्रेचर, डबल हेड इमोबिलाइजर	✓	✓
	काही बाहेर काढण्यासाठी प्रमाणात तरवारी, बेल्ट, आणि बूट्ससाठी मजबूत कील, कुल्हाडी, रेकिंग बार, क्रोबार	✓	✓
	किडनी ट्रे, मुत्रमार्गाची विलक्षणे किंवा बेडपॅन	✓	✓
	ट्रान्सपोर्ट व्हेटिलेटर		✓
	एंड टायडल CO2 मॉनिटर, इंप्युजन पम्प, सिरिंज पम्प		✓
	ECG मशीन		✓
	ट्रॅफिक संदेश देण्यासाठी उपकरण, सायरन, स्पेयर टायर, वाहनांची टूल किट, हेडलाईट, फ्लॅशलाईट, अतिरिक्त बॅटरी आणि बल्ब	✓	✓
	अग्निरोधक, CO2 किंवा ड्राय केमिकल किंवा प्रकार ABC	✓	✓
	व्यक्तिक सुरक्षा किट, सुरक्षा हेल्मेट, जूते	✓	✓
	तीक्ष्ण नीडल्ससाठी पॉकेट बिन, कचरा बिन, डिसिन्फेक्शन	✓	✓
	डिलिव्हरी किट	✓	✓
	उल्टीसाठी डिस्पोजबल बॅग	✓	✓

श्रेणी	वस्तु	BLS	ALS
उपभोग्य वस्तु	स्टेराईल ड्रेसिंग - मल्टी-ट्रॉमा ड्रेसिंग, ऑक्लुसिव्ह ड्रेसिंग, चिकट टेप, लवचिक पट्ट्या, गांझ स्पंज, काटन रोलस, त्रिकोणी पट्टी)	✓	✓
	जी.व्ही. रंग	✓	✓
	IV संच - मायक्रो/मॅक्रोड्रिप आणि कॅन्युला	✓	✓
	सिरिंज - 2, 5 आणि 10 मिली	✓	✓
	नेब्युलायझेशन मास्क, गुएडेल वायुमार्ग, नाकातील वायुमार्ग आणि कॅथेटर	✓	✓
	प्रथमोपचार पेटी, बर्न पॅक, काटन रोल, पट्टी -15 cm, 10 cm, 6cm, सॅव्हलॉन, बीटाडाइन सोल्युशन किंवा बीटाडाइन मलम	✓	✓
	दात रक्षक		✓
	नमुना संकलन किट		✓
	ECG इलेक्ट्रोड्स		✓
औषधे	गोळ्या - पॅरासिटामॉल 500mg, इकोस्पिरिन/ एस्पिरिन, सक्रिय चारकोल, क्लोपीडोग्रेल, आयसोसोरबाईड डायनायट्रेट 5mg, नायट्रोग्लिसरीन सबलिंगुअल	✓	✓
	सिरप - अँटासिड एंनेस्थेटिक जेल, पॅरासिटामॉल ६० ml	✓	✓
	IV द्रव - डेक्सट्रोज 25%, सामान्य सलाईन, रिंगर लैक्टेट	✓	✓
	पेन स्प्रे, मिस्ट्रेस स्प्रे, क्लेक्स स्प्रे	✓	✓
	इतर - झ्यलोकेन जेली 2%, ORS, ग्लुकोज, विनोदीन स्प्रे	✓	✓
	इंजेक्शन्स - एड्रेनालाईन, एट्रोपिन, एडेनोसिन, कॅल्शियम कार्बोनेट, डोपामाइन, डोब्युटामाइन, नॉरड्रेनालाईन, नायट्रोग्लिसरीन, सोडियम बायकार्बोनेट, हायड्रोकॉर्टिसोन, फ्रुसेमाइड, डाइझपेम/मिडझोलाम, डेरिफायलिन, फेनिटोइन सोडियम, एव्हिल, मेट्रो क्लोरप्रोपमाईड, ऑडान्सट्रॉन, कच१, लिग्नोकेन 2%, अमिदारोन 50 mg/ml, मॅग्नेशियम सल्फेट 25% 2ml, मॅनिटॉल 20%, मोरफीन/पेथिडीन, नॉरड्रेनालाईन बिटार्टेट 4 mg, 2 ml, नलोक्सन HC1, फेटानिल, सोडियम वल्प्रोएट, पॅरासिटामोल, बॅक्टेरिओस्टॅटिक पाणी, डेक्सट्रोज सल्युशन		✓
	इनहेलर बेक्लोमेथासोन 250 मायक्रोग्राम / डोस, साल्बुटामोल 200 मायक्रोग्राम		✓
	EpiPen		✓

हे पान हेतुपुरस्सर रिकामे ठेवले गेले आहे.

हे पान हेतुपुरस्सर रिकामे ठेवले गेले आहे.

For more information, please contact:

Centre for Advancement of Road Traffic
Safety (CARTS), SaveLIFE Foundation

6, Ground Floor, Bhagwan Das Road,
Mandi House, New Delhi, 110001
Telephone: 011-41091911
Email: roadsafety@savelifefoundation.org

 www.savelifefoundation.org

 [savelifefoundation](https://www.facebook.com/savelifefoundation)

 [@savelifeindia](https://twitter.com/savelifeindia)

